

THEMA: LEERKLIMAAT, MOTIVATIE, EXECUTIEVE FUNCTIES EN VERNIEUWINGSONDERWIJS

‘WE KWAMEN NIET ECHT OP GANG EN NU HEBBEN WE NOG BIJNA NIKS. MOGEN WE HET LATER PRESENTEREN?’

VRAAGSTELLING

Hoe kunnen docenten de executieve functies van leerlingen versterken zodat leerlingen actief en gemotiveerd zijn tijdens onderwijsactiviteiten?

DOEL

De student kan:

- het leerklimaat versterken door de ontwikkeling van de executieve functies van leerlingen te ondersteunen tijdens onderwijsactiviteiten;
- de relatie tussen leerklimaat en de ontwikkeling van executieve functies toelichten;
- de kracht en valkuilen van de eigen executieve functies benoemen;
- leerlinggedrag herkennen dat te maken heeft met executieve functies;
- docentgedrag herkennen dat de executieve functies ondersteunt of ondermijnt;
- realistische persoonlijke ontwikkelpunten formuleren op het gebied van het versterken van executieve functies bij zichzelf en bij leerlingen;
- de eigen waarden ten aanzien van leerklimaat en executieve functies benoemen.

LEEROPBRENGSTEN

Na deze workshop kunnen studenten de relatie tussen het leerklimaat, executieve functies, leerlinggedrag en docentgedrag beschrijven, hebben studenten handvaten om de ontwikkeling van enkele executieve functies naar keuze te ondersteunen en kunnen studenten uitleggen hoe zij zich zelf verhouden tot dit onderwerp.

INHOUD

Op veel vernieuwingscholen zijn de autonomie en het eigenaarschap van leerlingen pijlers van het leerklimaat. Dit vraagt iets van executieve functies zoals emotieregulatie en leer- en planningsvaardigheden. Executieve functies zijn in de adolescentieperiode nog volop in ontwikkeling.

In deze workshop verkennen we de relatie tussen executieve functies en het leerklimaat. Hoe ontwikkelen de executieve functies zich gedurende de adolescentie? Hoe versterken of ondermijnen de executieve functies het leerklimaat?

Herkennen studenten dit bij de leerlingen en bij zichzelf? Wat kunnen docenten doen om de executieve functies te versterken en leerlingen actief en gemotiveerd te houden?

WERKVORMEN EN LEERACTIVITEITEN

De workshop is opgebouwd volgens het VESIt-model¹. Het VESIt-model kent 5 fases:

1. Voorstructureren
2. Ervaring
3. Structuur aanbrenge
4. Inzoomen
5. Theoretische noties

VESIt stap 1: Voorstructureren

In deze stap richt de docent de aandacht en focus van de studenten op het onderwerp. We bespreken in hoeverre jij als docent leerlinggedrag en de motivatie van leerlingen kunt beïnvloeden door rekening te houden met de ontwikkeling van de executieve functies tijdens de adolescentie. We doen dit door eerst ervaringen met leerlinggedrag en docentgedrag uit te wisselen. Daarna bekijken we of we deze ervaringen kunnen herleiden naar de executieve functies. Tot slot krijg je handvaten ter ondersteuning van die executieve functies die jij het meest relevant vindt.

VESIt stap 2: Ervaring

In deze stap bespreken de studenten wat ze gedurende hun stage gezien hebben aan leerlinggedrag en docentgedrag. Hulpvragen voor het oproepen van eerdere ervaringen:

- Welk leerlinggedrag zit je dwars of zou je juist

1. <https://korthagen.nl/wp-content/uploads/2018/08/De-didactiek-van-praktijkrelevant-opleiden.pdf>

willen versterken? Welk docent- en leerlinggedrag ondersteunt het leerproces van de leerling en welk gedrag ondersteunt dat niet? Deze vragen kunnen besproken worden aan de hand van ervaringen, eerder geobserveerde of gegeven onderwijsactiviteiten of aan de hand van een filmfragment. Studenten noemen samen zo veel mogelijk docent- en leerlinggedrag.

VESIt stap 3: Structuur aanbrengen in de ervaring

In deze stap brengen de studenten structuur aan in wat ze allemaal gezien, gehoord en meegemaakt hebben. Onderstaande tabel is een hulpmiddel. Studenten kunnen in groepjes bespreken welke ervaringen uit stap 2 bij welke executieve functies passen. Het gezamenlijk plaatsen van de ervaringen uit stap 2 in deze tabel nodigt uit tot een gesprek over de rol van executieve functies in onderwijssituaties.

Executieve functies

- Responsinhibitie: nadenken voordat je iets zegt of doet
- Werkgeheugen: informatie in het geheugen vasthouden bij het uitvoeren van complexe taken
- Emotieregulatie: emoties regelen om taken te voltooien en gedrag onder controle te houden
- Volgehouden aandacht: aandacht blijven schenken aan een taak, ondanks afleiding, vermoeidheid of verveling
- Taakinisiatie: op tijd en op een efficiënte manier aan een taak beginnen.
- Planning/prioritering: een plan maken om een doel te bereiken, en beslissen over wat belangrijk en niet belangrijk is.
- Organisatie: informatie en materialen organiseren
- Timemanagement: tijd inschatten en verdelen
- Doelgericht gedrag: doelen formuleren en realiseren
- Flexibiliteit: plannen kunnen herzien en aanpassen bij tegenslag en nieuwe informatie
- Metacognitie: een stapje terug doen om jezelf en de situatie te overzien en te evalueren

VESIt stap 4: Inzoomen

In deze stap zoomen we in op onderwerpen die de groep het meest relevant vindt. Op welke executieve functies uit stap 3 willen jullie inzoomen? Wat is op dit moment voor jullie het meest relevant? Waar zou je meer van willen weten? Belangrijk is om ook waardering uit te spreken voor de onderwerpen die niet gekozen worden.

VESIt stap 5: Theoretische noties

In deze stap verdiepen studenten zich in theorie en delen ze de opgedane kennis met de rest van de groep. De studenten kiezen theorie, benoemen

hoe ze zich in de theorie gaan verdiepen, hoe ze de kennis die ze opdoen gaan presenteren aan de anderen en welk leerdoel ze willen bereiken met de theoretische verkenning. Na de verdieping vanuit de theorie formuleren de studenten persoonlijke leerdoelen voor de stage. Waar gaan ze in de praktijk mee aan de slag op het gebied van executieve functies? Tijdens een volgende bijeenkomst kan gereflecteerd worden op de ervaringen die ze hebben opgedaan.

THEORIE

- Gedrag in uitvoering. Over het versterken van executieve functies m.b.v. het ABC-model (Antecedent (omgeving), Behaviour, Consequence). Door een van de drie te veranderen, kan je ruimte scheppen voor de versterking van een executieve functie. Gericht op wat jongere leerlingen, maar desondanks relevant: <https://wij-leren.nl/executieve-functies-slim-maar.php>
- Over het coachen op executieve functies. Bevat ook mooie tips voor docenten: <https://wij-leren.nl/coachen-executieve-functies.php>
- Over het belang van aandacht voor de executieve functies: <http://www.jellejollies.nl/executieve-functies-belangrijk-onderwijs/>
- Over de relatie cognitieve functies en executieve functies: <https://www.stibco.nl/download/artikel-over-de-relatie-cognitieve-functies-en-executieve-functies-door-emi-el-van-doorn-stibco-2/>
- Over het verschil tussen gehoorzaam zijn (= moeten) en verantwoordelijk zijn (= willen). Hoe stuur je op verantwoordelijke leerlingen, in plaats van gehoorzame leerlingen. Gericht op wat jongere leerlingen, maar desondanks relevant: <https://wij-leren.nl/verantwoord-verantwoordelijk-leren-zijn.php>
Over het VESIt-model: <https://korthagen.nl/wp-content/uploads/2018/08/De-didactiek-van-praktijkrelevant-opleiden.pdf>
Pomodoro-methode, een techniek om langer doelgericht en geconcentreerd te kunnen werken: <https://www.studiemeesters.nl/studietips/pomodoro-methode/>